

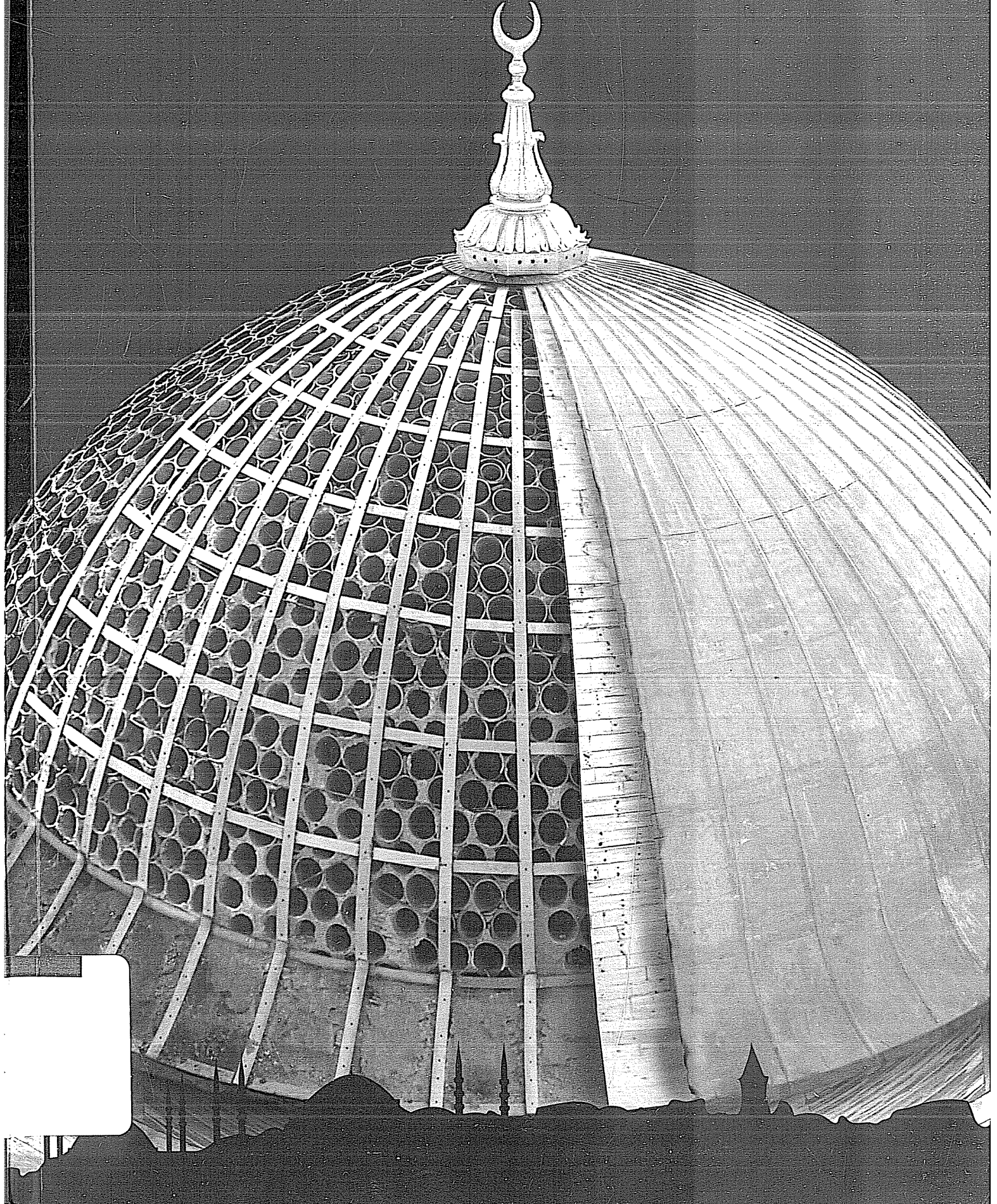
vakıf restorasyon

ISSN: 2146-3166

Restorasyon | Konservasyon | Arkeoloji | Sanat Tarihi | Yıl: 2014 Sayı: 8

YILLIĞI

Deniz Abdal'da Mimar Şüca Camii

Tarihçesi, Özellikleri ve Yıkım Süreci

The Architect Şüca Mosque in Deniz Abdal

History, Importance and Demolishment

Murat Sav | Arkeolog, Vakıflar İstanbul I.Bölge Müdürlüğü

İstanbul'da, günümüze ulaşamayan çok sayıda kültür varlığı vardır. Bunların başını camiler veya mescitler çekmektedir. Yangınlar başta olmak üzere, depremler gibi doğal afetler ve kent gelişimine paralel olarak ortaya çıkan yanlış planlamalar, şehircilik kavramının yanlış yorumlanması bu yapıların ömrünü kısaltmıştır. Saydıklarımızdan sonuncu sebep, Mimar Şüca Camii'nin günümüze ulaşmasına engel olmuştur. Tarihi XV. yüzyıla kadar inse de, sonraki yüzyıllarda çeşitli değişiklikler yapılarak yaşatılan cami, geleneksel mimari anlayışının bir ürünüydü. Yerinde veya yakınında Bizans döneminde dini bir yapının bulunduğu iddia edilmektedir. Makalemizde tüm bu konular ve yapının mimari özellikleri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Mescid, Millet Caddesi, harita, mimari, Osmanlı

Istanbul houses numerous historical buildings that were not able to survive completely till today, especially of those, mosques and mesjids. Great fires, earthquakes and the interpretation of urban planning caused those mentioned buildings destroy. The Architect Şüca Mosque does not exist any more because of the urban planning aspects of today. The constuction date of the building goes back to XV. century. Even though the architectural style is classical, the building faced with several interventions later on. It is claimed there used to exist a religious Byzantine temple around the building. All these issues and the architectural properties of the building took place in the essay.

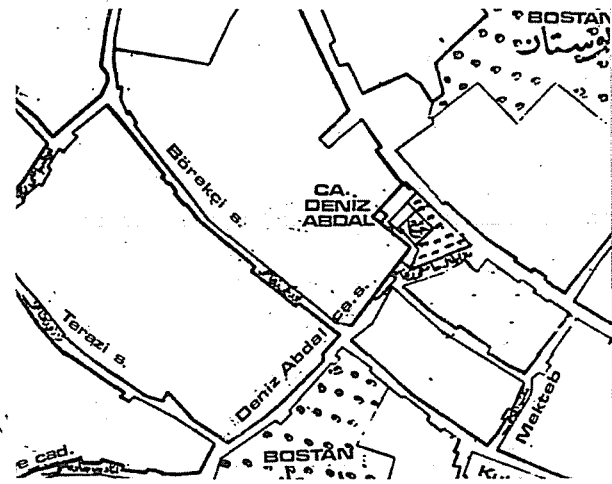
Keywords: Mesjid, Millet Caddesi, map, architectural, Ottoman.

Tüm çalışmalarını İstanbul için yapmış değerli bir araştırmacı olan İhtifalci Mehmed Ziya Bey'in aziz hatırasına...

Fatih'te, günümüzde Millet Caddesi üzerinde, İstanbul Tıp Fakültesinin yanında, Kızılay Kan Merkezinin önünde kalmaktadır. İhtifalci Mehmed Ziya mescidin yerini tanımlarken, Topkapı Tramvay hattı üzerinde ve Şehremini¹ civarında, Vakıf Gureba Hastanesi'ne varmadan, sol tarafta kalıyordu demektir (İhtifalci Mehmed Ziya I 2004: 81 dipnot:125). Tanım, bugünkü Çapa Tıp Fakültesi'nin olduğu alanı kasdetmektedir. 1549 adanın önünde (eski 1599 ada, 34 parselde) yer alan caminin arsası, kaldırım ve yola gitmiştir. 1934 yılına ait belediyenin şehir rehberinde ve 1948 yılına ait kadastral paftada caminin yeri görülmektedir.

Tarihçesi

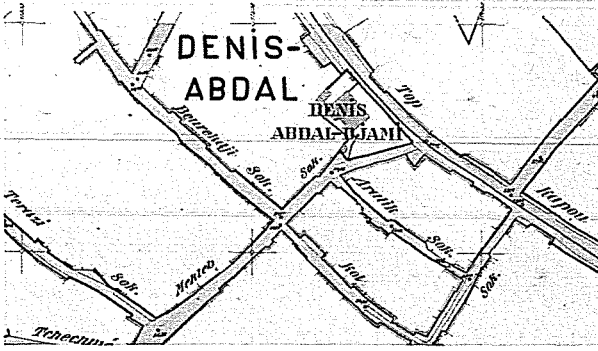
Alman Mavileri haritasında Börekçi Sokak ile Topkapı Caddesi arasında yer alan caminin kareye yakın, dikdörtgene benzer bir plana sahip olduğu görülmektedir. Yapının

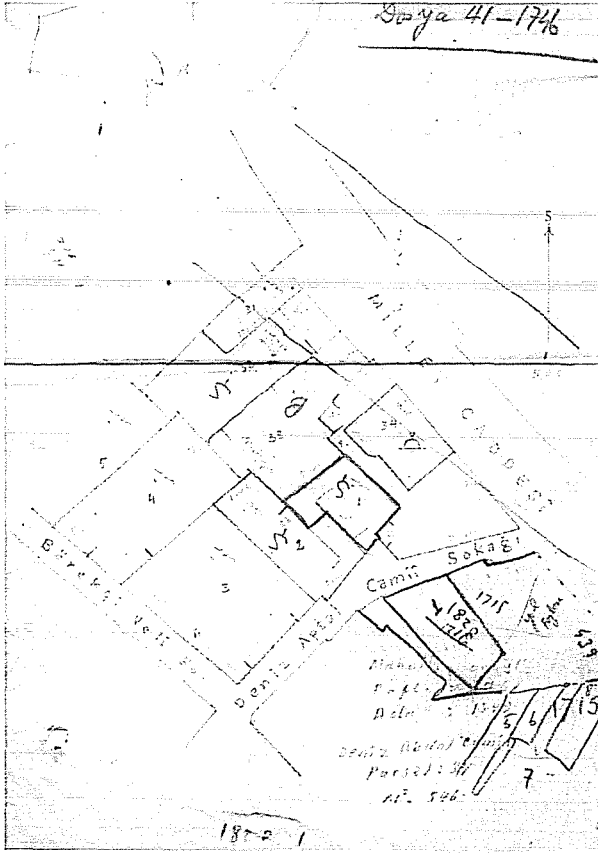
Harita 1. Ayverdi'nin yayınladığı 1870 tarihli haritada caminin konumu

ne zaman inşâ edildiği bilinmemekle beraber, Hadika'da mimarının İlyas bin Abdullah olduğu belirtilmekte olup, bu zat H. 958/M. 1551 yılında ölmüştür (Ünsal 1969: 12, Öz I 1997: 48, Hadika 2001: 165). Ancak, aynı kaynağın Şehremini Camii başlığını taşıyan anlatımında, "Şehremini Camii yanındaki mektebin, Deniz Abdal Mimar Şüca Camii'nde

1 Şehremini ve civarı, iskâna açılmadan önce Geç Roma döneminde antik mezarlıkların oldukça fazla yer kapladığı alanlardandı. Mokios Sarnıcı (Çukurbostan) yakınındaki freskolu hipoje, VI. yüzyıla aitti (Müller-Wiener 2007: 220). Mokios Sarnıcı gibi çevresi de Konstantinos Surları'nın dışındaydı. Surlar, V. yüzyılda genişletildiğinde, iskân alanları da genişlemiştir. Buna bağlı olarak domusların sayısının artmasıyla yerleşimler, kamu yapıları, yollar, sarnıçlar inşâ edilmiştir (Sav 2013: 345-384).

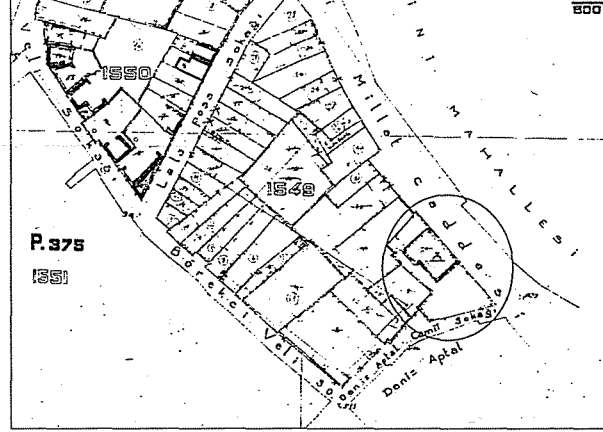
Harita 2. 1915-17 yıllarında hazırlanmış olan Alman Mavileri'nde cami

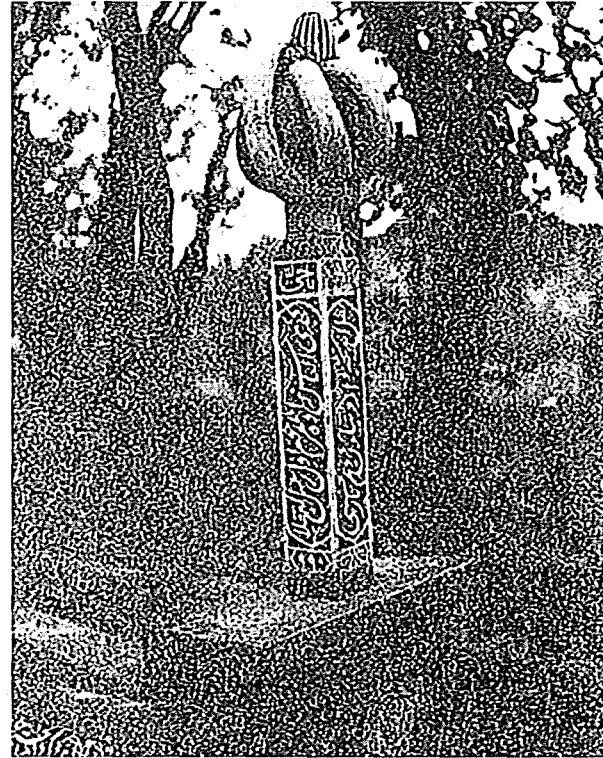
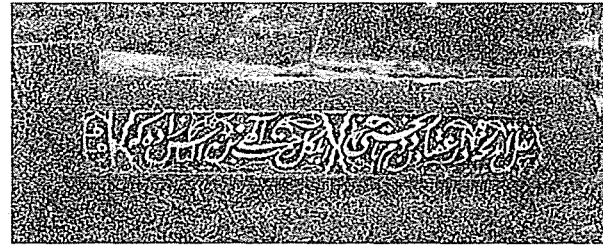
Harita 4. Gerek Ayverdi ve gerekse Alman Mavileri haritalarındaki parsellasyon XX. yüzyılın ortalarına kadar özelliğini muhafaza etmiştir. Yukarıdaki krokide, cami henüz ayakta iken ve Millet Caddesi'ndeki çalışma henüz yapılmamışken çizilmiştir. Burada, caminin konumu rahatlıkla görülmektedir. Caminin sol tarafındaki parsel de, yola ve kaldırıma gitmiştir (Vakıflar İstanbul 1.Bölge Müdürlüğü Arşivi).

imam olanlara meşrûta" olduğu belirtilmektedir (Hadika 2001: 189). Burdaki *Deniz Abdallı Mimar Şücâ Camii*, tâbiri aslında Deniz Abdal Mahallesi'ndeki caminin adını netleştirmektedir. Şehremini Mescidinin banisi olarak, Mimar Şücâ gösterilmekte olup, bu da konuya açıklık getirmektedir. İhtifalci Mehmed Ziya yapının banisini, *Hüseyin bin İlyas Sahib Muhammed* olarak vermekte ve ölüm tarihinin de H. 939 Cemaziyelahirinde (Miladi 1533) olduğunu belirtmektedir (İhtifalci Mehmed Ziya I 2004: 81 dipnot: 125). Muhtemelen bu tarih, Mimar Şücâ'nın ölüm tarihidir.

Mezarının, mescidin mihrabının önünde bulunduğu nu yine aynı kişi not etmiştir. Fazıl Ayanoglu tarafından,

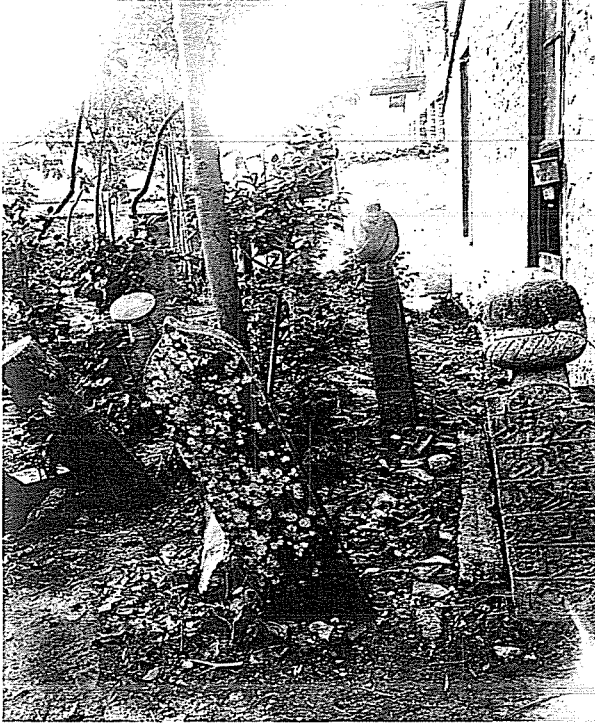

Harita 3. 18.05.1948 tarihli 376 Numaralı İstanbul Kadastral Paftasında cami ve caminin adını taşıyan sokak betimlenmiştir.

Fotoğraf 1-2. İlyaszâde'nin Eyüp'e taşındığı sanılan mezarına ait baş ve ayak taşı, (F.Ayanoglu, 1969)

yola giden yapılarla ilgili yazılan makalede ise Deniz Abdal Camii'nin banisi olarak Mimar İlyas gösterilmiş, kendisinin H. 985/M. 1577 yılında öldüğü belirtilmiştir (Ayanoglu 1969: 330). Mimar İlyas'ın mezar taşına ait fotoğrafta ölüm tarihi H.990/M.1582 olarak okunmakta, bunu da resim altı yazısında F.Ayanoglu vermektedir (Ayanoglu 1969: Resim 4). Böylelikle Mimar İlyas'ın ölüm tarihi üç kaynakta da farklı geçmektedir. *Vakıflar Tahrir Defterinde* ise, Mimar Şücâ tarafından yapıldığı anlatılmakta; ayrıca, bulunduğu

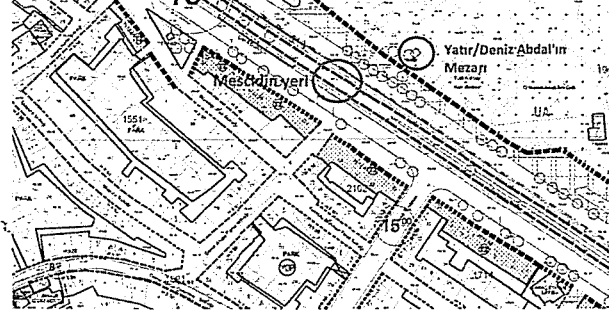

Fotoğraf 3. Caminin haziresindeki mezar taşları (Encümen Arşivi)

bölgenin *Mimar Şüca Mahallesi* adını aldığını, zamanla yakınlarda gömülü olan Fatih devrinin velilerinden Deniz Abdal'dan dolayı cami ve bölgenin bu adı aldığı belirtilmektedir². Tescil kaydında mescidin H. 926 yılında yaptırıldığı not düşülmüştür. Sultan II. Abdülhamid dönemine ait, H.1313/1895 tarihli avlu kapı üstü kitâbesi, 1924'te mescidin son cemaat bölümüne nakledilmiş olup, kitâbede mescidin ilk banisinin Mimar Şüca olduğu belirtilmiştir. Altı beyitlik bu kitâbenin bir sureti, Mir'ât-ı İstanbul'un yazarı Mehmed Raif Bey'in oğlu General Hakkı Raif Ayyıldız'da bulunmaktaydı (Göktürk 1966: 4396):

*Hazreti Abdülhamid Hanı adalet menkıbet
Çok ibâdethaneyi imâre oldu çaresaz
Hayli demdir işte bu cami de olmuşken harab
Kıldı Tevhidine ferman ol şehi kişver tırâz
Eyledi Mimar Şücaeddin gibi bir kâmilin
Rûhinilutfiyle şâd ol şehriyâridilnüvâz
Şevketü iclâl olsun cihanda kâmuran
Cebhesayı secdegâh oldukça erbâbı niyâz
Yazdı tarihin Behâi şevk ile ey ehli dîn
Gel şu râna cami zibâyâ kıl herdem namaz"
Sene 1313 (M.1895-96)*

H. 905/M. 1500 yılına ait bir kayıta, caminin adı zikredilmekte, bu da yapının ilk olarak XV. yüzyılda inşa edildiği sonucunu doğurmaktadır. Mescid, Ahmed Efendi tarafından minber koydurulmak suretiyle camiye çevrilmiştir (Göktürk 1966: 4395).

Harita 5. 2013 yılında onaylanan Koruma Amaçlı İmar Planına Mescidin yerinin aplike edilmiş hali. Mescidin az yukarısında yatır olarak gösterilen, Deniz Abdal'ın mezarı. Dergâhın yeri de mezarın çevresi olmalıdır.

Mescidin, 21 Eylül 1936 tarihli Encümen dosyasındaki tescil kaydında avlu duvarının sokak cephesindeki çeşmenin H.1121/M.1708 tarihli olup, Şehit Ali Paşa tarafından yaptırıldığı belirtilmiştir. Aynı kayıta, 1924 yılında Belediye tarafından yol açma çalışmaları sırasında çeşmenin yıktırıldığı ve avlu kapısı ile çevresinin de yola katıldığı yazılıdır. Oysa 1941 yılına ait bir fotoğrafta çeşmenin sağlam olduğu görülmektedir. Muhtemelen mescidin karşısındaki Deniz Abdal Dergâhı'nda da böyle bir çalışma yapılmıştır. Çünkü dergâhın 1924 yılında onarıldığına dair bir kitâbe mevcuttu. Çeşmeye ait, H. 1121/M.1708 yılını veren altı satırlık inşa kitabesinin kopyası da aynen alınmıştır. 1924 yılındaki yol açma çalışmaları sırasında bazı mezarların tahrip olduğu, Mimar Şücaeddin'in mezarı olarak tâbir edilen mezarın ayak taşının yok olduğu; taşın üzerinde kısa bir kitâbe bulunduğu yine bu kayıta belirtilmiştir.

Mescid, 28.07.1956 yılında yol genişletme çalışmaları esnasında, Belediye tarafından istimlak edilerek, az geriye çekilmek suretiyle yeniden yapılmak üzere yıktırılmıştır. Öyle ki, yol güzergâhlarının genişletilmesi kararı sonrası ilk yıkılan mescitler, Mimar Şüca ve Şirimert olmuş; bunları, İsmail Ağa Mescidi takip etmiştir. Encümen kaydında yıkım için izin alınmadığı belirtilmektedir. Hazirenin mezar taşları, Eyüp'teki Afife Hatun (Nefi) Tekkesine taşınmıştır. Bu Mescide ait hazire ile birlikte Şirimert (Şiirmert) ve Aksaray'daki İsmail Ağa Mescidi hazirelerindeki mezarlar da aynı yere nakledilmiştir (Vakıflar Bölge Müd. Dosyası, Ayanoğlu 1969: 330, Tanman 1994: 22). Türkiye Anıtlar Derneği'nin Vakıflar'a yazdığı bir yazıdan (03.09.1956 tarihli), mescidi yeniden ayağa kaldırmaya tâlip oldukları anlaşılmaktadır. Ancak, bu gerçekleşmemiştir.

Mimar Şüca Camii İle Karıştırılma Konusunda Deniz Abdal Dergâhı

Dergâhın 26 Eylül 1936 yılına ait eski eser kaydında Fatih döneminde yaşayan Deniz Abdal adına düzenlenmiş bir dergâh ve türbe (mülk ev ve bahçe) olduğu ve özel mülk

2 Göktürk 1966: 4394-95: Deniz Abdal, Fatih Sultan Mehmed ile beraber İstanbul'a gelmiş ve fetihle bulunmuş bir derviş olup, mezarı, Şehremi'ndeki, bir evin bahçesindeydi; ancak, bugün yeri bilinmemekle birlikte, Deniz Abdal Camii yakınlarında olduğu tahmin edilebilir. Çünkü Hadika'da mezarın, bu mescidin karşısındaki evin ardında bulunan başka bir evin bahçesinde olduğu belirtilmektedir. Hadika 2001: 165.

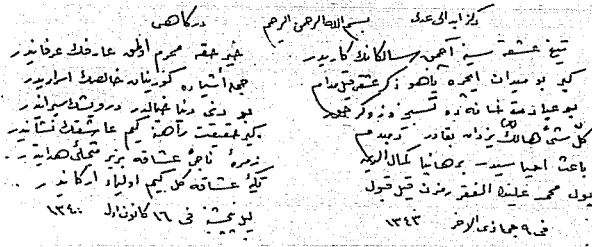
Fotoğraf 4-5. Güncel fotoğraflarda Mimar Şüca Camii'nin konumu. İlk fotoğrafta, caminin sokağından Millet Caddesi'ne bakış; ikincide ise, Millet Caddesi'ne göre caminin konumu görülmektedir. Cami, bugünkü Çapa Tramvay Duraklığı'nın Batı ucuna doğru kalmaktaydı. Bir kısmı da yolda kalmıştır (Murat Sav, 2014).

İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nden:

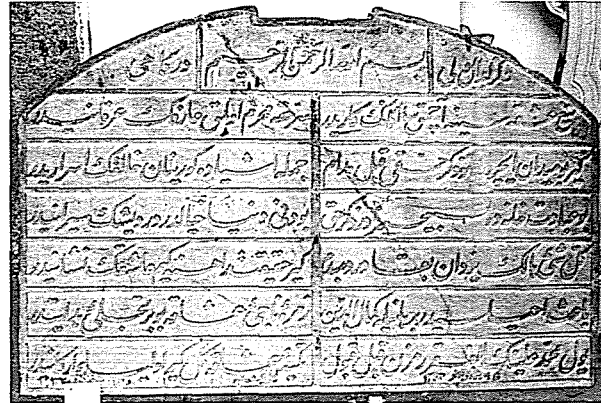
İmar plânları gereğince yeniden tanzim ve genişletilen Aksaray, Topkapı caddesi üzerindeki Denizaptal ve Şiirmert camileri ile Atatürk Bulvarı üzerindeki İsmailağa camii hararindeki mezarların Eyüp'de Zâleahmut paşa caddesindeki Mehmet Nef'i tekkesi mezarlığına nakli takarrür etmiştir.

Buralardaki mezarlar ile alâkalı olanların ilân tarihin den itibaren on beş gün içinde müracaat etmedikleri takdirde naklikubur ameliyesinin Vakıflar Başmüdürlüğü tarafından yaptırılacağı ilân olunur.

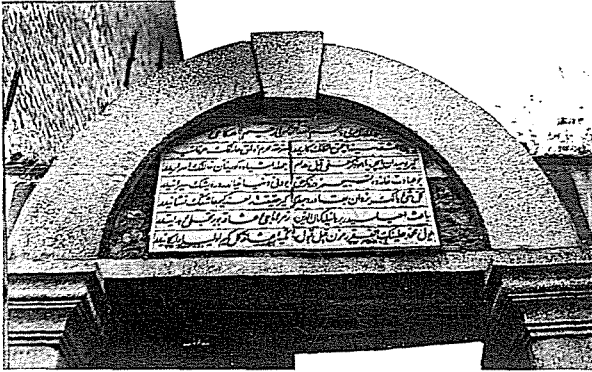
Belge 1. Deniz Abdal ve Şiirmert ile İsmail Ağa Camilerinin hazirelerindeki mezarların Eyüp'teki Nef'i (Afife Hatun) Tekkesi'ne nakledilmesiyle ilgili ilân.

Fotoğraf 6. Dergâhın 1936 yılı sonrasındaki hâli ve solda avlu kapısı (Encümen Arşivi)

Fotoğraf 9. Dergâh avlusunun kapı üstü kitâbesi
(Türk Vakıf İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, 2014)³

Fotoğraf 7-8. Dergâh avlusunun kapı üstü kitâbesi (Encümen Arşivi)

niteliği taşıdığı yazılıdır. H.1327 ve 1340 yıllarında onarım görmüştür. Dergâhın, tramvay yoluna bakan kapısının üzerinde bir kitâbe bulunmaktaydı. Dergâh, 1936 yılına sağlam halde ulaşmamıştır. Bahçede, Deniz Abdal'ın yanı sıra, Selânik eşrafından bir kişinin mezarları bulunmaktaydı. 3 metre uzunluğundaki Deniz Abdal'ın mezarının geniş olduğu, türbedarın eşinden, bu mezarın eskiden değiştirildiğini ve taşlarının müzeye kaldırıldığının öğrenildiği eski eser kaydında yazılıdır. Tekkenin mevkisinde eskiden bir kilise

olduğu yine not düşülmüştür. Yapının ilk olarak Fatih döneminde inşa edildiği ve 1930'lara erişen binanın yeni ve harapça olduğu da belirtilmiştir.

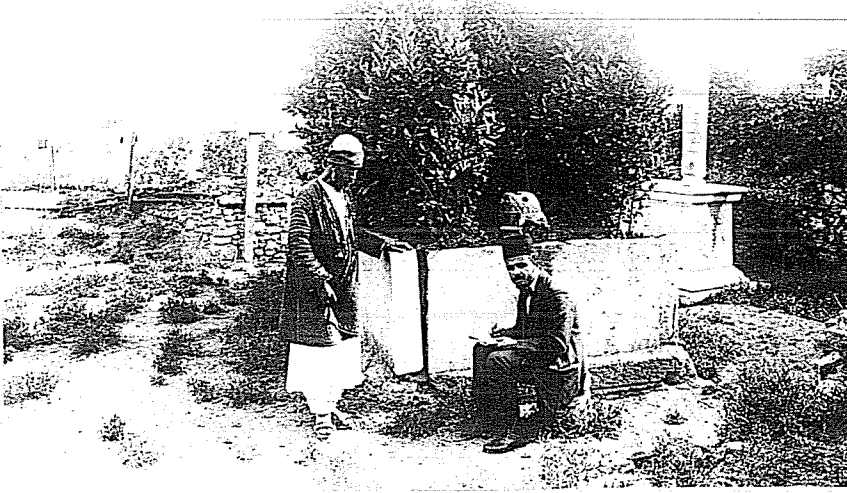
Avlu kapısının üzerindeki kitâbe, H.1343/M.1924 tarihli olup, burada Burhan ve Kemaleddin adlı kişiler tarafından Halvetiliğe bağlı Uşşaki koluna ait bir dergâh oluşturulduğu yazılmıştır (Tanman 1994: 22). Kitâbe Türk Vakıf İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi'nde bulunmakta olup, 105X66 cm ebatlarındadır. Fazıl Ayanoğlu tarafından yayınlanan kitâbenin metni şöyleydi (Ayanoğlu 1969: 330):

Bismillahirrahmanirrahim

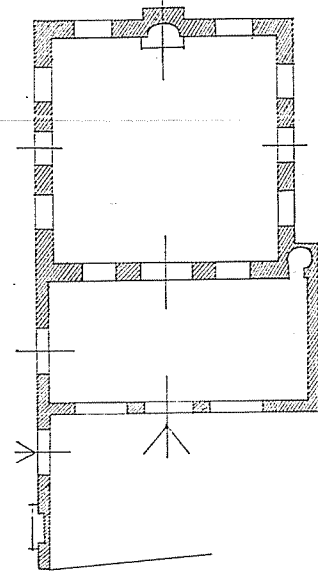
Deniz Abdal Veli Dergâhı

Tiği aşka sine açmak salikanın kâridir.

3 Türk İnşaat ve Vakıf Eserleri Müzesi'nde bulunan kitâbe için yaptığı yardımlardan dolayı Arkeolog İrfan Sevim'e teşekkür ederim.

Fotoğraf 10. Deniz Abdal'ın mezarında değerli bir araştırmacı olan İhtifalci Mehmed Ziya Bey Çalışırken (Encümen Arşivi).

Çizim 1. Caminin 1976 yılında yapılmış bir planı (N.Pamak, 1976).

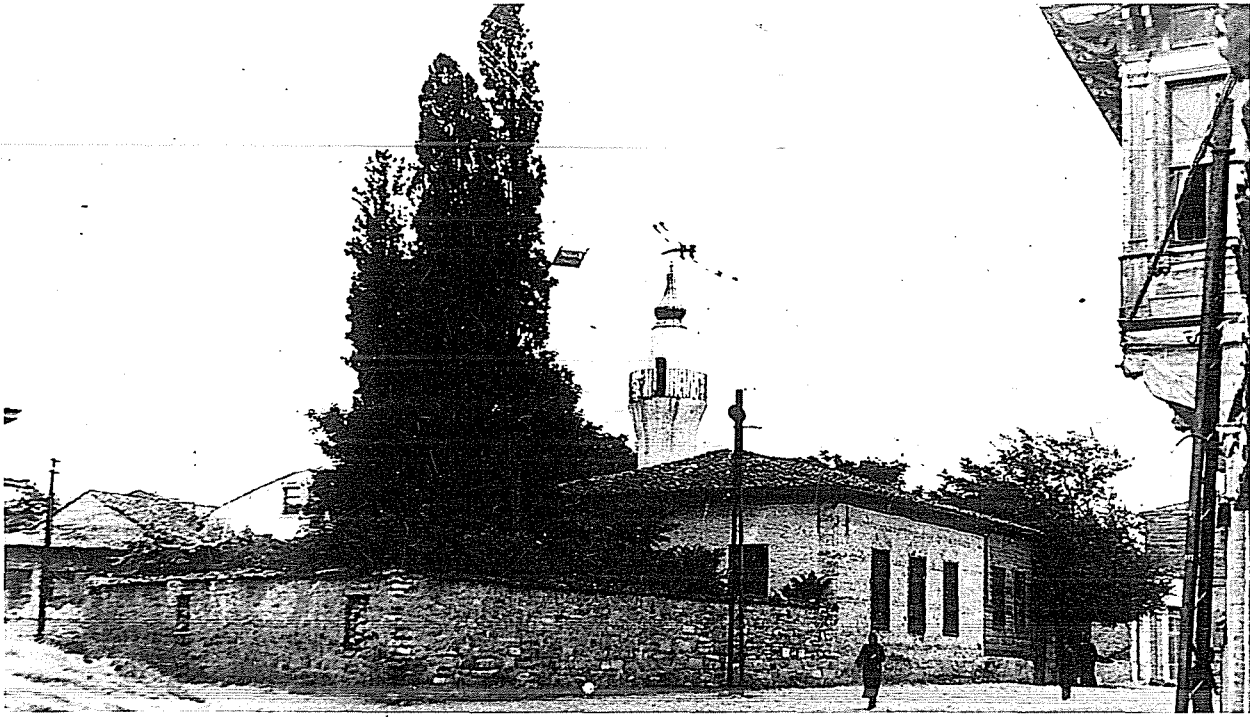
Sırrı hakka mahrem olmak Arifin irfanıdır.
Gir bu meydan içre yahu zikri hakkı kıl müdam
Cümle eşyada görünen halikın esrarıdır.
Bu ibadethanede tesbihimizdir zikri hak.
Bu deni dünya hayaldir, dervişin seyranıdır.
Küllüşey'in hâlîke yezdanı bekadır dembedem
Gir hakikat rahına kim aşıkın nişanıdır.
Baisi ihyasıdır. Bürhan ile Kemaleddin.
Zümrei Naciüüşşaki bu bir teselli hidayettir.
Yol Muhammed Ali'nin Elfakr Remzin kıl kabul
Tekke-i uşaka gel kim evliya erkânıdır.
Cumaziyahır 1343
Perşembe Fi. 15.Kanunisani 1340.

Tekkelerin kapatılmasına bağlı olarak yapı, 1925 yılında kapatılmıştır. Ne yazık ki, XX. yüzyılda yapılan çalışmalarda cami ile tekmeden aynı yapıymış gibi bahsedilmiş, bu da karmaşaya sebep olmuştur. Gerek mescidin avlu duvarının, çeşme ve avlu kapısının fotoğrafları olsun ve gerekse dergâh olarak kayıtlı yapının fotoğrafları olsun birbirinden farklıdır. Caminin avlu kapısı üzerinde var olduğu belirtilen dergâhın tamirine ait kitâbe aslında dergâhın avlu kapısının üstündedir. Deniz Abdal'ın mezarının olduğu yerin, caminin karşısındaki evin yanındaki ahşap evin bahçesinde olduğu belirtilmekte; mezarın da dergâhın bahçesinde yer aldığı anlatılmaktadır. Bu da her şeyi netleştirmektedir. Cami ile dergâh aynı sırada, fakat ayrı parsellerde yer almaktadır ve isim benzerliği dışında aralarında organik bir bağ bulunmamaktadır. Bugün Çapa Tıp Fakültesi'nin sınırlarında kalan Kızılay Kan Merkezi'nin yakınında (caminin güneydoğusu) ve yata-rın yer aldığı kısım, aslında Deniz Abdal Dergâhı'nın yeri olmalıdır.

Caminin Mimari Özellikleri

Kareye yakın dikdörtgen planlı mescidin basık, ahşap bir çatısı vardı. Kargir duvarlı ve sıvalı mescide, ahşap bir son cemaat mahalli eklenmişti. Duvarlardan doğudakinde iki sıra tuğladan oluşan hatıllar bulunmaktaydı (Tanman 1994: 22). Tuğla minare, sonradan eklenen son cemaat yeri ile cami duvarının arasında, batıda yer almaktaydı. Silindir gövdeli ve sıvalı minare, düz metal-lerle oluşturulan şerefe korkuluğunun yanı sıra, kurşun kaplı soğan formundaki külâhla noktalanmaktaydı. Minare, kaideye göre daha kısa ve oransızdı. Tahsin Öze göre minare devrinin (XVI. yüzyıl kastedilerek) eseri olduğunu belirtmektedir (Öz I 1997: 48).

Son cemaat mahallinin ekseninde yer alan girişin karşısında harime giriş kapısı yer almaktaydı. Mescidin kuzey ve güney duvarlarında ikişer pencere bulunurken batı ve doğu duvarlarında bu sayı üçe çıkmaktaydı. Dikdörtgen pencereler, dıştan ahşap pervazlara ve tuğladan basık kemerlere sahipti. Pencerelerin demirden dışlıkları bulunmaktaydı ve bu dışlıklar üst ve alt orta kısımda kare içi çapraz; kenarlarda ise uzunlamasına dikdörtgen formlardan oluşmaktaydı. Kuzey duvarının ortasına açılan kapı kemerinde yer alan yatık dikdörtgen formlu taş veya mermer üzerinde, yan yana iki adet kartuş (*tabula ancata*) formunda kabartma bulunmakta; onun üzerinde bir kitâbe görülmekteydi. Dışa doğru çıkıntılı mihrap, dıştan köşeli, içten yarım daire planındaydı (Pamak 1976: 20). Harim kısmının kuzeyinde kare kesitli ahşap taşıyıcılara sahip, iki katlı mahfil yer almaktaydı. Son cemaat yerinin üstüne, mahfillerle bağlantılı mekânlar yerleştirilmişti (Tanman 1994: 22). Mihrabın sağında, ahşaptan, sade ve klasik ebatlarda bir minber bulunmaktaydı.

Fotoğraf 11. Mimar Şüca Camii'nin 1940 yılındaki görünümü (Encümen Arşivi).

Fotoğraf 12-13. Caminin içinden, solda güneybatı, sağ ahşap mahfil ve giriş kapısı (Encümen Arşivi).

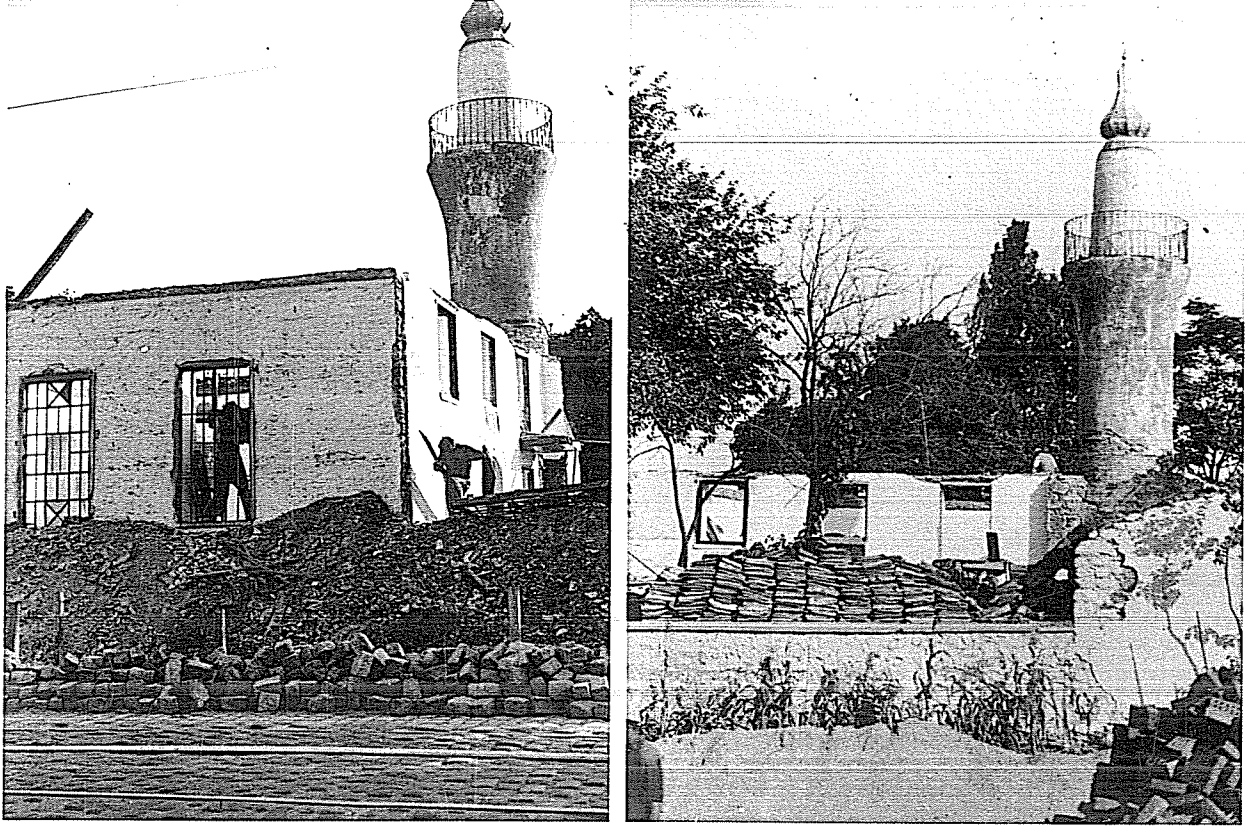
Encümen kaydında yapının yeni olduğu, bu nedenle planının kayda girmesine gerek olmadığı; ancak, tarihi kıymeti olduğundan korunması gerektiği belirtilmiştir.

1956 yılındaki yıkım sonrası ortaya çıkan 128 kg kurşun (minare külahı) inşaat ambarına teslim edilmiştir. Aynı şekilde Deniz Abdal Mescidinin duvarlarından sökülerek, Vakıflar İdaresi tarafından kaldırılan demir parmaklıklar için Türkiye Anıtlar Derneği Vakıflar'a bir yazı yazmış ve Mevlevihane Kapısı yakınlarında, Melek Hatun Mahallesi'nde yapılmakta olan Karaağaç Camii için bu parmaklıkları istemiş; Vakıflar da olumlu görüş belirtmiştir. Muhtemelen, yaklaşık 10 metre uzunluğundaki parmaklıklar alınarak, bahsi geçen mescidin duvarlarında kullanılmıştır.

Eski eser encümen kaydında Deniz Abdal Camii'nin yerinde eski bir Bizans yapısının (kilise) olduğu; bu yapının Ayia Philippos'a adanan kilise olabileceği not düşülmüştür. Ancak, Sultan II. Abdülhamid döneminde neredeyse yeniden yaptırılan caminin fotoğraflarından ve eski anlatımlarından anlaşılacağı üzere mescidin kilise

mimarisiyle bir ilgisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. İhtifalci Mehmed Ziya ise, Deniz Abdal Camii'nin yerinde daha evvelden Ayios Mokios Mabedinin olduğunu belirtmektedir (İhtifalci Mehmed Ziya I 2004: 81 dipnot: 125). Dr. Dethier'in *İstanbul Boğaziçi* adlı eserinde, Deniz Abdal Camii'nin yerinde Bizans döneminde Ayios Philippos adına bir yetimler yurdu olduğu yazılıdır. Konstantinos Porphyrogennetos'un *Törenler Kitabı*'nda ise Ayios Philippos Kilisesinin Forum Konstantini'de bulunduğu anlatılmaktadır. Tarihçi Rahip Theodorete'nin (396-458) verdiği bilgilere göre bu kilise, Forum Arkadios'un kuzey tarafında, Topkapı'ya giden yolun sonunda bulunmaktaydı (Sav 2013: 368).

İstanbul'un zenginliklerinden olan çok sayıdaki camilerden biri olan Mimar Şüca Camii, her ne kadar ilk olarak XVI. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olsa da çeşitli devirlerde tamiratlar görmüş ve son halini XIX. yüzyılın sonlarına doğru almıştır.

Fotoğraf 14-15. Caminin yıkım çalışmaları yapılırken (Vakıflar İstanbul 1.Bölge Müd.Arş.).

Kayıt Dosyaları

Deniz Abdal Camii Encümen Kaydı.

Vakıflar İstanbul 1.Bölge Müdürlüğü, Deniz Abdal Camii Dosyası.

Kaynakça

- Abayı Mescidi, 1982 *İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi*, C.1, s.15.
- Ayanoğlu, F., 1969 *İstanbul'da Yola Kalbedilen Cami Vesaire*, *Vakıflar Dergisi*, S.VIII, s.330.
- Ayvansarayî, 2001 *Hadikâtü'l-Cevâmi*, Yay. Haz. A.N.Galitekin, İstanbul, s.165.
- Barkan, Ö.L./E.H.Ayverdi, 1970 *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, s.364.
- Fatih Camileri ve Diğer Tarihi Eserler*, 1991 TDV Fatih Müftülüğü Yayını, s.86.
- Fatih İlk İstanbul*, Fatih Belediyesi Yayını, Fatih, s.81.
- Göktürk, Hakkı, 1966 *Deniz Abdal*, *R.E.Koçu İstanbul Ansiklopedisi*, C.8, s.4394-4395.
- Göktürk, Hakkı, 1966 *Denizabdal Mescidi*, *R.E.Koçu İstanbul Ansiklopedisi*, C.8, s.4395-4396.
- İhtifalci Mehmed Ziya, 2004 *İstanbul ve Boğaziçi*, C.1, İstanbul: Bika Kültür Yayını, s.81.
- Öz, T. 1997 *İstanbul Camileri*, C.1, Ankara: TTK Yayını, s.48.
- Pamak, Nedime, 1976 *Topkapı-Beyazıt Güzergâhındaki Yıkılmış Eserler*, İstanbul Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü Türk ve İslam Sanatı Lisans Tezi, İstanbul, s.19-20.
- Sav, Murat, 2013 *Konstantinopolis'in Arkeotopografyasında XII. Bölge, Güneş Karadeniz'den Doğar Sümer Atasoy'a Armağan Yazılar*, Haz. Şevket Dönmez, İstanbul: Hel Yayınları, s.345-384.
- Tanman, M.Baha, 1994 *Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi*, *İstanbul Ansiklopedisi*, C.III, s.22.
- Ünsal, Behçet, 1969 *İstanbul'un Mi'mâri ve Eski Eser Kaybı*, *Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, İstanbul, s.12, (6-61).